

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВІРНИХ КАТЕГОРІЙ СУБ'ЄКТИВНОЇ ОЦІНКИ

В. Д. ШИНКАРУК, доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail:vashyn2010@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано категорійний підхід до вивчення суб'єктивної оцінки, який зумовив новий аспект аналізу словотвірних значень оцінного компонента; обґрунтовано на синтаксичних засадах сукупність категорій трьох рангів: непередикатного типу, основної передикатності, супровідної передикатності; виокремлено характерні ознаки категорії суб'єктивної оцінки та потенціал засобів її реалізації.

Ключові слова: категорія оцінки, суб'єктивна оцінка, оцінний компонент, словотвірне значення оцінного компонента; синтаксичні засади категорії оцінки

Актуальність. Дослідження категорії оцінки становить особливий інтерес на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки, коли проблема співвідношення і взаємодії семантики та прагматики стала однією з центральних. Оцінка є модальною рамкою, яка охоплює низку обов'язкових елементів (експліцитних та імпліцитних), зокрема таких, як суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки, аксіологічний предикат, аспект оцінки, сам оцінний елемент і, що особливо суттєво, оцінний стереотип і шкалу оцінок.

Проблема оцінки як лінгвістичної категорії становить інтерес у різних за своїм ладом мовах у межах певного засобу її вираження, з-поміж яких виділяють лексичні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Категорія оцінки привертала і привертає увагу дослідників [5, 7, 9, 11, 12, 16, 17 та ін.]. Незважаючи на те, що її вивченню присвячено чимало наукових праць, однак багато проблем досі залишається об'єктом дискусій, уточнення, витлумачення та аналізу. Це зумовлено тим, що семантична категорія оцінки в українській мові дуже об'ємна і складно побудована.

В останні роки на категорійних засадах впорядковано дві граматичних підсистеми – синтаксис і словотвір. Маємо фундаментальну працю з категорійного синтаксису – монографію М.В. Мірченка “Структура синтаксичних категорій” (Луцьк: Вежа, 2001), у якій уперше змодельовано триаспектну систему та структуру синтаксичних категорій речення, що об'єднує семантико-синтаксичні, формально-синтаксичні та комунікативно орієнтовані категорії речення, розмежовано надкатегорії, підкатегорії, категорії та грами, встановлено особливості їхньої заємодії. У цій праці розвинуто далі ідеї І.Р.Вихованця про речення як багатоаспектну синтаксичну одиницю, про категорійну структуру речення та про семантико-синтаксичну категорію як різновид синтаксичної категорії, що відображає дійсність і утворює дві семантико-синтаксичні надкатегорії – предикатності (ознаковості) та субстанціальності (предметності) з

їхнім подальшим членуванням на семантико-синтаксичні підкатегорії, категорії та грами.

Мета наукової статті – проаналізувати словотвірне значення оцінного компонента та обґрунтувати на синтаксичних засадах сукупність категорій трьох рангів: непередикатного типу, основної передикатності, супровідної передикатності і виокремити характерні ознаки категорії суб'єктивної оцінки та потенціал засобів її реалізації.

Методи. У дослідженні застосовано такі методи: узагальнення, систематизації, функціонального аналізу граматичних елементів (для встановлення семантико-синтаксичних параметрів конструкцій).

Результати. Активно використовують в останні роки в українському мовознавстві категорійний підхід до вивчення граматичної структури, який зумовив новий аспект аналізу словотворчих суфіксів та префіксів – як засобів категоризації значень непередикатних і передикатних компонентів базових синтаксичних структур. Його уможливив поділ граматичної системи на три підсистеми – синтаксис, морфологію та словотвір, яким властиві свої одиниці та категорії. Це посприяло вирізненню категорійного синтаксису, категорійної морфології та категорійного словотвору [1, с.172; 2, с.3]. На противагу традиційному словотворові, що вибудував свою систему, яка об'єднувала словотвірні типи в межах різних способів словотворення, категорійний словотвір ґрунтується на синтаксичних засадах і являє собою сукупність категорій трьох рангів: 1) непередикатного типу; 2) основної передикатності; 3) супровідної передикатності [3, с.28].

У мовознавстві випрацьовано механізм формування словотвірних категорій усіх трьох типів. Словотвірні категорії непередикатного характеру утворюються в основних семантико-синтаксичних позиціях непередикатних компонентів – суб'єктивній, інструментальній та локативній. Суть цього процесу полягає в тому, що базове семантично елементарне речення у вихідній семантико-синтаксичній позиції розчленовується на два компоненти: означуване й означення. Далі означальний компонент або один із членів групи означення зазначає акцентування, унаслідок чого він формує кореневу морфему деривата, функцію означувального компонента, що збігається із семантично-синтаксичною функцією відповідної синтаксеми в реченні, втілює суфікс чи префікс або префіксально-суфіксальну словотворчу пару [3, с.23-26].

Словотвірні категорії супровідно-передикатного типу визначають характер значення супровідного предиката базового словосполучення, що згортається в реальне слово в будь-якій позиції речення. Ці словосполучення являють собою особливу двокомпонентну одиницю, нерозкладний синтаксичний компонент, що є перехідною структурою між словосполученням і словом [1, с.117]. Опорний суб'єктивний компонент таких словосполучень стає кореневою морфемою іменникового деривата, а залежний, виражений переважно прикметником із квантитативним значенням, реалізують здебільшого словотворчі суфікси і зрідка – словотворчі префікси [3, с.26-28].

Формування словотворчих категорій основної передикатності пов'язане із вживанням базового семантично елементарного речення, зокрема його передикатного компонента із значенням дії або якісного стану, у комунікативній позиції теми, а відтак, у формально-синтаксичній позиції підмета наступного речення, що спричиняє перетворення дієслівного предиката базового речення на відпередикатний іменник, що відбувається за допомогою словотворчих суфіксів, які

нейтралізують визначальні дієслівні граматичні категорії стають морфолого-словотвірними виразниками іменникових категорій [3, с.28].

Найскладнішою виявилась проблема розмежування словотвірних категорій супровідної предикатності, сформованих суфіксами іменників. Їх кваліфіковано лише засоби категоризації кількісного значення супровідних предикативів, що послужило підставою для виділення словотвірної категорії (надкатегорії) кількості, у межах якої вирізняють підкатегорії (категорії) зменшеності, збільшеності, збірності та одиничності, а також вмотивовано необхідність виокремлення словотвірної категорії експресивності [4, с.45-148; 3, с.26]. Щоправда, тут же вказано на синкретизм значень категорій зменшеності та збільшеності, бо вони пов'язані з позитивним та негативним суб'єктивним оцінюванням мовцем кого-, чого- небудь. Зважаючи на ці значеннєві особливості, деякі дослідники вирізняли окремі функціонально-семантичні поля зменшеності та зменшеності-експресивності, а також функціонально-семантичне поле збільшеності-експресивності [5, с.92-95]. Не зовсім переконливим видається віднесення до надкатегорії (категорії) кількості категорії (підкатегорії) експресивності передусім тому, що її ядро становлять суфікси, які спеціалізуються на вираженні лише експресивних значень, а в периферійній зоні перебувають словотворчі суфікси, що поєднують кількісне та емоційно-експресивне значення.

Створити струнку класифікацію словотвірних категорій супровідної предикатності важко було ще й тому, що в сучасному мовознавстві досить суперечливо витлумачено співвідношення понять “оцінний”, “емоційний”, та “експресивний”. Здебільшого вказують на зв'язок цих понять, але не ототожнюють їх. Емоційне в мові завжди є експресивним, тобто служить для увиразнення, підсилення, але не кожне експресивне явище належить до емоційних. В емоційному завжди наявний компонент оцінки, воно виражає почуття, позитивне чи негативне сприйняття кого- чи чого-небудь Тому поняття “емоційний” і “оцінний” нерідко вживають як взаємозамінні. На думку інших, емоційність не завжди передбачає оцінність, проте вона являє собою “могутнє потенційне джерело оцінності” [6, с.24]. Безпідставним видається використання поняття “експресивний” замість “емоційний” чи “оцінний”, як то спостерігаємо в заданих працях українських мовознавців [5, с.92-97; 3, с.27].

У дослідженні категорії оцінки (оцінності) однією з основних є проблема її структури. Вона має засадний характер, бо від неї безпосередньо залежить потенціал засобів її реалізації.

На думку більшості дослідників, сфера будь-яких оцінних значень ґрунтується на опозиції “добре” / “погане”. Залежно від способу отримання цих оцінних кваліфікацій розрізняють абсолютну й порівняльну оцінку. Перша “завжди передбачає оцінні стереотипи носіїв мови, що є однією з основних її ознак” [7, с.204]. Друга спирається на порівняння [8, с.24; 9, с.12; 7, с.5], суть якого полягає в тому, що оцінювана ознака, властивість порівнюється зі стандартом, зразком, що слугує за норму. Воно спричинило введення поняття “оцінна шкала” як імпліцитного елемента структури оцінки [10, с.49]. Ця шкала виконує роль “засобу створення емотивно-оцінних значень слів і виразів, містить не тільки вказівку на ступінь наростання / спаду якоїсь якості, але й відображає певну оцінку модифікацію цієї якості як стереотип (чи стереотипи), характерні для мовної шкали картини світу певної лінгвокультурної спільноти, що істотно відрізняє її від власне оцінної шкали” [10, с.49-50].

Більш поширеною є порівняльна оцінка. Проте її автори поділились на два табори в питанні про місце норми на оцінній (аксіологічній) шкалі, що зумовило

дві концепції про структуру оцінки. Одні з них співвідносять норму з позитивним краєм шкали (знаком +). Отже, те, що відповідає нормі, виконує функцію позитивної оцінки, а те, що не зберігається з нею, -негативної оцінки. Це дало їм підстави зробити висновок про двокомпонентну структуру оцінки: позитивну й негативну, яку відображають знаки + та –. Характерно, що з поняттям норми вони пов'язали і кількісну перевагу негативної оцінки над позитивною, і що знаки + та – не є абсолютно симетричними на оцінній шкалі в природній мові [11, с.14], тому що “добре” не завжди можна протиставити “поганому”, і що прагматичний аспект оцінки також не передбачає симетрії +/- [11, с.4].

Інші дослідники на оцінній шкалі між знаками + та – виділяють посередині третю точку, яка слугує відправним пунктом, еталоном, з яких пов'язують норму оцінюваної якості. Оскільки вона лежить посередині шкали, то її називають “серединою”, “нейтральною” або “нульовою” [12, с.5; 11, с.3]. Щодо неї в один бік визначають позитивну, а в інший – негативну оцінку. На такій аксіологічній шкалі ґрунтується трикомпонентна структура оцінки. Її покладено в основу виділення категорії оцінки. Позитивну і негативну оцінку, услід за іншими дослідниками, кваліфікуємо як два різновиди емоційної оцінки. Зважаючи на те, що серединна оцінка спирається на оцінні критерії набутого суспільного досвіду носіїв мови, її позначено терміном “раціональна оцінка”.

У жодній із праць, присвячених проблемам оцінки, не запропоновано шкали емоцій. Це пояснюють іноді суб'єктивним характером почуттів, вибірковістю сприйняття людиною навколишнього світу.

Дослідники виділяють від 35 до 150 і більше емоційних станів людини, які можна покласти в основу системи емотивних станів словникових позначок. Лінгвістичне розв'язання цієї проблеми залежить від ступеня розв'язання проблеми емоцій у психології та фізіології. На думку Р.Г. Апресяна, “словник емоцій” налічує 5000 – 6000 термінів [13, с.22]. Відсутність чіткого вичерпного визначення емоцій ускладнює теоретичне обґрунтування і побудову емоційної оцінної шкали.

Основною опозицією цієї шкали вважають протиставлення “схвалення / осуд”, яке позначають як + / - оцінку. Розподілити оцінні назви в межах емоційної “+” та “-” оцінки дуже непросто. Відома спроба виокремити відповідно 5 і 6 оцінних назв [11, с.18-19], що відповідає висновкові про асиметрію співвідношення між позитивною і негативною оцінкою. На них ґрунтуються позитивна і негативна суб'єктивна оцінка, яку реалізують словотворчі суфікси.

Тип емоційної “+” оцінки (схвалений) об'єднує п'ять видів емоцій: 1) ласка; 2) грайливість; 3) захоплення; 4) схвалення, співчуття; 5) жарт. Тип емоційної “-” оцінки представлений шістьма видами емоцій: 1) осуд; 2) зневага; 3) приниження; 4) презирство; 5) лайка; 6) образа [14, с.32].

В українському мовознавстві кількісні параметри емоційної оцінної шкали також не встановлені. Крім згаданих видів емоцій, тут виділяють ще й такі, як пестливість, у межах позитивної оцінки та огида, іронія, сарказм тощо – у межах негативної оцінки [15, с.109]. На нашу думку, усіх цих назв емоцій достатньо, щоб висловити суб'єктивне ставлення людини до того, що вона сприяє в навколишньому світі, тобто її суб'єктивну оцінку.

Заслуговують на увагу міркування дослідників про відмінність в характеристиках суб'єкта оцінки, що входить до денотативного макрокомпонента значення, і суб'єкта, що оцінює і міститься в конотативному макрокомпоненті, тобто того, що співхарактеризує означуване, виражаючи емотивне до нього ставлення. Відмінність суб'єкта оцінних висловлень від суб'єкта експресивно

забарвлених висловлень і відповідно – суб'єкта оцінного значення від суб'єкта експресивно забарвленого значення, тобто суб'єкта, що входить до конотативного макрокомпонента цього значення, детермінована в цілях, які переслідує перший або другий. Відмінності в цілях, у свою чергу, передбачають відмінності у співвідношенні суб'єктивного й об'єктивного факторів у процесі оцінювання, у виділенні ознак, істотних для суспільної практики членів мовного колективу, або ознак, релевантних для вираження емотивного ставлення суб'єкта мовлення до позначуваного в ній об'єкта. Власне оцінні висловлення спрямовані на повідомлення про ціннісну значущість для автора мовлення позначуваного у висловленні. Це потрібно для того, щоб реципієнт прийняв думку автора мовлення як об'єктивну. Експресивно забарвлені висловлення переслідують іншу мету: вони створені для того, щоб впливати на реципієнта емотивно, із суб'єктивних позицій – передати особисту думку автора мовлення, посилюючи оцінку оцінкою деяких деталей у самому позначуваному [10, с.32].

Висновки і перспективи. Характерною ознакою категорії оцінки є трикомпонентність її структури, яка на аксіологічній шкалі виглядає так: норма локалізована в її центральній зоні і виконує роль нейтральної (серединної) оцінки; по обидва боки від неї розташовані два протилежні вияви емоційної оцінки – позитивна і негативна. Складові категорії оцінки розрізняються ступенем вияву суб'єктивності оцінного значення. Він є високим у позитивнооцінних та негативнооцінних значень, бо ґрунтується безпосередньо на емоційному ставленні мовця до об'єкта оцінки і зовсім незначним у тих значень, що передають раціональну оцінку, оскільки вона спирається на сукупний емоційно-оцінний досвід носіїв мови. Таким є значення об'єктивної збільшеності реалій. Ступінь суб'єктивності цих значень помітно зростає, якщо вони поєднуються з позитивно оцінними значеннями, тобто тоді, коли виникає раціонально-емоційна оцінка.

Словотвірні категорії оцінного компонента ґрунтується на синтаксичних засадах і являють собою сукупність категорій трьох рангів: непередикатного типу; основної предикатності; супровідної предикатності.

Категорія суб'єктивної оцінки – це категорія словотвірного типу, тому що всі різновиди її значення реалізують словотвірні засоби. Домінанту цих засобів становлять іменникові суфікси з модифікаційною функцією. Невеликою за обсягом є група прикметникових оцінних суфіксів та іменних префіксів. Крайню периферію оцінних модифікаторів становлять суфікси пестливості займенників, числівників та дієслів. Певне місце серед засобів категоризації оцінки посідає спосіб складання.

Список використаних джерел

1. Вихованець, І. Р. Принципи категорійної граматики української мови [Текст] / І. Р. Вихованець // III Міжнародний конгрес українців. Мовознавство (26–29 серпня 1996 р.). – Харків, 1996. – С. 177–181.
2. Горбунов, А. П. О сущности экспрессии в формах её реализации [Текст] / А.П. Горбунов // Вопросы стилистики. – М. : Изд-во МГУ, 1966. – С. 224–234.
3. Городенська, К. Г. Проблема виділення словотвірних категорій (на матеріалі іменника) [Текст] / К. Г. Городенська // Мовознавство. – 1994. - № 6.- С. 22-28.
4. Вихованець, І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті [Текст] / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
5. Безпояско, О. К. Морфеміка української мови [Текст] / О. К. Безпояско, К.Г.Городенська. – К. : Наук. думка, 1987. – 211 с.

6. Белявская, Е.Г. Оценочная вариантность семантики слов и фразеологизмов в контексте [Текст] / Е.Г.Белявская // Английская фразеология в функциональном аспекте : сб. науч. тр. МГИИЯ им. М. Тореза. – М., 1989. – Вып. 336. – С. 20–32.

7. Вольф, Е. М. Функциональная семантика оценки (на материале португальского языка) [Текст] / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1985. – 226 с.

8. Ивин А. А. Основания логики оценок [Текст] / А. А. Ивин. – М.: Изд-тво МГУ, 1970. – 230 с.

9. Арутюнова, Н. Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт [Текст] / Н.Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 339 с.

10. Телия, В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц [Текст] / В. Н. Телия. – М.: Наука, 1986. – 141 с.

11. Бессонова, О. Л. Оценка как семантический компонент лексического значения слова (на материале существительных – наименований лица в английском, французском и украинском языках) [Текст]: дис. канд. филол. наук: 10.02.19 / Донецкий ун-т. – Донецк, 1995. –184 с.

12. Хидель, С. С., Кошель Г. Г. Оценочный компонент лексического значения слова [Текст] / С. С. Хидель, Г. Г. Кошель // Иностр. яз. в шк. – 1981. – № 4. – С. 7–12.

13. Апресян, Ю. Д. Рациональное и эмоциональное в морали [Текст] / Под ред. А.И. Татаренко, Е. Л. Дубко. – М. : Изд-во МГУ, 1983. – 156 с.

14. Лукьянова, Н. А. Экспрессивность как семантическая категория [Текст] / Н. А. Лукьянова // Языковые категории в синтаксисе. – Новосибирск, 1991. – С. 3–21.

15. Городенська, К.Г. Кравченко М.В., Словотвірна структура слова [Текст] / К. Г. Городенська, М. В. Кравченко. – К. : Наук. думка, 1981. – 200 с.

16. Шинкарук, В. Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення [Текст] / В.Д. Шинкарук // Монографія. – Чернівці : Рута, 2002. – 272 с.

17. Шинкарук, В. Д., Шутак Л. Б. Словотвірна категоризація суб'єктивної оцінки [Текст] / В.Д. Шинкарук, Л.Б. Шутак // Монографія. – Чернівці : “Рута”, 2002. – 126с.

References

1. Vykhovanets', I. R. (1996) Pryntsypy katehoriynoyi hramatyky ukrayinskoyi movy [Categorical grammar principles of Ukrainian language] I. R. Vykhovanets // III Mizhnarodnyy konhres ukrayinistiv. Movoznavstvo (26 – 29 serpnya 1996 r.). – Kharkiv, - 177-181.

2. Horbunov, A. P. (1966) O sushchnosti йkspresyy v formakh ел realizatsyy [About the essence of expression in the forms of its realization]. – М.: Yzd-vo MHU, 224-234.

3. Horodenska, K. H. (1994) Problema vydilennya slovotvirnykh katehoriy (na materialy imennyka) [Word creation categories isolation issues (in terms of a noun)]. Movoznavstvo. – 1994, 22-28.

4. Vykhovanets, I. R. (1988) Chastyny movy v semantyko-hramatychnomu aspekti [Parts of speech in semantical and grammatical aspects]. – К.: Nauk. dumka, 256.

5. Bezpoyasko, O. K., Horodenska, K. H. (1987) Morfemika ukrayinskoyi movy [Morphemic of Ukrainian language]. – К.: Nauk. dumka, 211.

6. Belyavskaya, E. H. Otsenochnaya varyantnost semantyky slov y frazeolohyzmov v kontekste [Valuation variability of words and word combinations semantics in context]. English phraseology in functional aspect: Sb. nauch. tr. MHYYYA um. M. Toreza. – М., 1989. – Vyp. 336, 20-32.

7. Volf, E. M. (1985) Funktsyonalnaya semantyka otsenky (na materyale portuhalskoho yazyka) [Functional semantics of appraisal (on the example of Portuguese language)]. – M.: Nauka, 226.
8. Yvyn, A. A. (1970) Osnovanyya lohyky otsenok [Basics of appraisal logic]. – M.: Yzd-tvo MHU, 230.
9. Arutyunova, N. D. (1988) Typy yazykovykh znachenyy. Otsenka. Sobytye. Fakt [Types of lingual meanings. Appraisal. Occurrence, Fact]. – M.: Nauka, 339.
10. Telyya, V.N. (1986) Konnotatyvnyy aspekt semantyky nomynatyvnykh edynyts [Connotative aspect of nominative units' semantics] / V.N. Telyya. – M.: Nauka, 141.
11. Bessonova, O. L. (1995) Otsenka kak semantycheskyy komponent leksycheskoho znachenyya slova (na materyale sushchestvytel'nykh – naymenovanyy lytsa v anghlyyskom, frantsuzkom y ukraynskom yazykakh) [Appraising as a semantic component of lexical meaning of the word (as exemplified in nouns as naming unit of person in English, French and Ukrainian language)]. Donetsk University, 184.
12. Khydel, S. S., Koshel, H. H. (1981) Otsenochnyy komponent leksycheskoho znachenyya slova [Valuation component of word's lexical meaning]. Inostr. yaz. v shk. - №4, 7-12.
13. Apresyan, Yu. D. (1983) Ratsyonalnoe y emotsyonalnoe v moraly [Rational and moral aspects in morality]. – M.: Yzd-vo MHU, 156.
14. Lukyanova, N. A. (1991) Ekspresyvnost kak semantycheskaya katehoriya [Expressivity as a semantic category]. Yazykovye katehoryy v syntaksyse. – Novosybyrsk, 3-21.
15. Horodenska, K. H., Kravchenko M. V. (1981) Slovtvirna struktura slova [Word creation structure of the word]. – K.: Nauk. dumka, 200.
16. Shynkaruk, V. D. (2002) Katehoriyi modusu i dyktumu u strukturi rechennya [Modus and dictum categories in structure of a sentence]. Monohrafiya. – Chernivtsi: Ruta, 272.
17. Shynkaruk, V. D., Shutak L. B. (2002) Slovtvirna katehoryzatsiya subyektivnoyi otsinky [Word creation categorization of subjective valuation]. Monohrafiya. – Chernivtsi; "Ruta, 126.

ОСОБЕННОСТИ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ КАТЕГОРИЙ СУБЪЕКТИВНОЙ ОЦЕНКИ

В. Д. Шинкарук

***Аннотация.** В статье проанализирован категорийный подход к изучению субъективной оценки, который обусловил новый аспект анализа словообразовательных значений оценочного компонента; обоснована на синтаксической основе совокупность категорий трех рангов: непредикативного типа, основной предикативности, сопровождающей предикативности, выделены характерные признаки категории субъективной оценки и потенциал средств ее реализации.*

***Ключевые слова:** категория оценки, субъективная оценка, оценочный компонент, словообразовательное значение оценочного компонента; синтаксические принципы категории оценки*

FEATURES OF WORD-FORMATION CATEGORIES OF SUBJECTIVE EVALUATION

V. D. Shinkaruk

Abstract. *The article analyzes the categorical approach to the study of grammatical structure, which led to a new aspect of the analysis of word-formation meanings of the evaluative component; a set of three categories is highlighted based on the syntactic principles: a non-predicative type, basic predicativity, additional predicativity; the characteristic features of the category of subjective evaluation and some potential means of its implementation are singled out.*

A categorical approach is actively used to the study grammatical structures in Ukrainian linguistics so far, which led to a new aspect of analysis of formative suffixes and prefixes as means of meanings categorization of predicative and non-predicative components of basic syntactic structures.

Due to the division of the grammatical system into three subsystems, in particular, syntax, morphology and word formation. They have their own units and categories. This contributed to the input of a categorical syntax, a categorical morphology and a categorical derivation.

In linguistics the mechanism of formation of word-formation categories of all three types is highlighted. Word-formation categories of non-predicative type are formed in the main semantic-syntactic positions of non-predicative components, in particular, subjective, instrumental and locative.

The essence of this process is that the basic semantic elementary sentence in semantically elementary basic sentence in the initial semantic and syntactic position is divided into two components: the signifier and the signified.

Then the attributive component or one of attribute group members indicates emphasis, so that it forms the derivative root morpheme, the function of determinate component that matches the semantic and syntactic function of the appropriate syntaxeme in the sentence, embodies a suffix or a prefix or a suffix-prefix word-formation pair.

Word-formation categories of a non-predicative type are formed in the main semantic-syntactic positions of non-predicative components: subjective, instrumental and locative.

A characteristic feature of the evaluative category is a ternary of its structure, which is as follows on the axiological scale: the norm is localized in the central zone and performs a role of a neutral (average) evaluation; on either side of it there are two opposite expressions of emotional evaluation – positive and negative. Components of evaluative category are varied due to the degree of expression of the subjectivity of the evaluative meaning. It is high in positive and negative evaluative meanings as it is based on the emotional attitude of the speaker to the subject of evaluation and is insignificant in the values that convey the rational evaluation because it is based on the collective emotional and evaluative experience of the native speakers.

This is the meaning of objective increasing of realities. The degree of subjectivity of these meanings increases significantly if they are combined with positively evaluative meanings, that is, when there is a rational and emotional evaluation.

Word building categories of evaluative component are based on the syntactic principles and are a set of categories of three ranks: non-predicative type; basic predicativity; additional predicativity.

A category of a subjective evaluation is a category of word-formative type, because all kinds of its meaning realize word-formation means. The dominant of these means are noun suffixes of a modification function. A small group is adjectival evaluative suffixes and noun prefixes. A periphery of evaluative modifiers is expressed by suffixes of pronouns, numerals and verbs. A way of formation takes a special place among means of categorization.

Keywords: *evaluation category, evaluative component, word-formation meaning of the evaluative component, syntactic principles of evaluation category*